

ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ Α΄ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΘΗΝΩΝ (1874-1889)

Υ Π Ο

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ, Δ. Θ.

Ἐκλογή Ἀντωνίου Χαριάτου ὡς Μητροπολίτου Ἀθηνῶν καὶ ἀκύρωσις ταύτης.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μητροπολίτου Θεοφίλου*, συνελθοῦσα ἡ Ἱ. Σύνοδος κατὰ τὴν 28.7.1873 ἐξέλεξε ὡς διάδοχον αὐτοῦ τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κερκύρας Ἀντώνιον Χαριάτην καὶ ἐζήτησεν, ὅπως ὁ βασιλεὺς ἐγκρίνη τὴν μετὰθεσιν ταύτην¹.

Ὁ Ἀντώνιος Χαριάτης ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ τὸ 1825. Μετὰ τὸ πέρασ τῶν σπουδῶν του ἐν τῷ Λυκείῳ Ζακύνθου ἐχειροτονήθη διάκονος ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Ζακύνθου Νικολάου Κοκκίνη (1838-1867) εἰς ἡλικίαν 25 ἐτῶν περίπου. Ἀπὸ τοῦ 1860 ὑπηρέτησεν ὡς ἐφημέριος εἰς τὴν ἐλληνικὴν ἐκκλησίαν τῆς Βιέννης, ὅπου εἰργάσθη μετὰ ζήλου καὶ ἀφοσιώσεως, διακριθεὶς ἰδίᾳ διὰ τὴν δρᾶσιν του, κατὰ τὴν ἐπιδημίαν τῆς χολέρας, μεταξύ τῶν ὀρθοδόξων σλαβικῶν στρατευμάτων, δι' ἣν δρᾶσιν καὶ ἐτιμήθη διὰ παρασῆμου ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρουγγαρίας Ἰωσήφ. Τὸ 1868, ἐκλεγείσ παρα τῆς Ἱ. Συνόδου ὡς διάδοχος τοῦ ἀποθανόντος Ζακύνθου Νικολάου Κοκκίνη, δὲν ἀπεδέχθη τὴν ἐκλογὴν του ταύτην καὶ παρέμεινεν ἐν Βιέννῃ λόγῳ «ἀποστολῆς καὶ πνευματικῶν ὑποχρεώσεων», ὡς ἔγραφεν ὁ ἴδιος εἰς ἐπιστολὴν του πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδον. Τὸ 1870 ὁμοῦς ἐξελέγη καὶ ἐχειροτονήθη ἀρχιεπίσκοπος Κερκύ-

* Βλ. Ἰωάννου Χρ. Κωνσταντινίδου, Θεόφιλος Βλαχοπαπαδόπουλος, μητροπολίτης Ἀθηνῶν (1863-1873), «Θεολογία» ΜΓ' 1972, σ. 671-681 καὶ ἀνάτυπον ἐν Ἀθήναις 1972.

1. Τὸ ἔγγραφον τῆς Ἱ. Συνόδου ὑπ' ἀρ. 3127/619 ἀπὸ 28-7-1873 πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν βλ. ἐν Θεοκλήτου Α. Στράγκα, ἀρχιμανδρίτου, Ἐκκλησίας Ἑλλάδος Ἱστορία ἐκ πηγῶν ἀψευδῶν 1817-1967, Α' τόμος, Ἀθήναι 1969, σ. 376, ἐνῶ ἀπόσπασμα τοῦ πρακτικοῦ τῆς ἐκλογῆς ἐκ τοῦ Κώδικος τῆς Ἱ. Συνόδου 15.7.1870-4.8.1873 βλ. ἐν Βασιλείου Ἀτέση, μητροπολίτου πρ. Λήμνου, Τὰ κατὰ τὴν ἀκύρωσιν τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κερκύρας Ἀντωνίου Χαριάτου ὡς μητροπολίτου Ἀθηνῶν (28 Ἰουλίου 1873), «Θεολογίας» ΚΒ' 1951, σ. 3-4 καὶ ἀνάτυπον ἐν Ἀθήναις 1951, σ. 3-4.

ρας, εἰς ἣν ἀρχιεπισκοπὴν προσετέθησαν ἀπὸ τοῦ 1872 καὶ οἱ Παξοί. Εἰργάσθη καρποφόρως κυρίως διὰ τὴν περίθαλψιν τῶν πτωχῶν καὶ ἀσθενῶν κληρικῶν τῆς ἐπαρχίας του καὶ διέκρινε δεξιῶς τὸ Πετρίδειον κληροδότημα, δι' οὗ ἐμορφώνοντο νέοι Ἑπτανήσιοι ἐπιστήμονες ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Εὐρώπῃ².

Ἡ κυβέρνησις ὅμως δὲν ἔστερξε νὰ ἀποδεχθῇ τὴν μετάθεσιν τοῦ Ἀντωνίου. Ὁ ὑπουργὸς Δ. Καλλιφρονᾶς εἰς ἔγγραφόν του πρὸς τὸν βασιλικὸν ἐπίτροπον Γ. Πραϊδῆν ἐξέφρασε τὴν γνώμην, ὅτι κακῶς ἠσχολήθη ἡ Σύνοδος μὲ τὴν ἐκλογὴν τοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν ἄνευ σχετικῆς ἐντολῆς τοῦ Ὑπουργείου³.

Ἡ Ἱ. Σύνοδος εἰς ἀπάντησίν της πρὸς τὸν βασιλικὸν ἐπίτροπον⁴, συνταχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Ε. Κοκκίνου, ἀνῆρσε τοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ ὑπουργοῦ⁵.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως λόγῳ τοῦ ἐγερθέντος θορύβου ὁ ἐκλεγείς ὑπέβαλε παραίτησιν⁶ καὶ ἔσπευσε νὰ ἀπομακρυνθῇ τῶν Ἀθηνῶν μεταβάς εἰς τὴν ἔδραν αὐτοῦ Κέρκυραν, ὅπου ἔτυχεν λαμπροτάτης ὑποδοχῆς⁷. Σημειωτέον, ὅτι ὑπὸ τινῶν ἐφημερίδων κατηγορήθη ὡς πανσλαυιστής⁸.

2. Ἐδημοσίευσε καὶ λόγους τινάς. Πρβλ. καὶ «Ἐγκύκλιον περὶ τοῦ μὴ ἀναμειγνύεσθαι εἰς τὰ πολιτικά», «Αἰὼν» 10.1. 1873,4.

3. Τὸ ἔγγραφον ὑπ' ἀρ. 5881/4004 τῆς 31.7.1873 βλ. εἰς ἐφημ. «Αἰὼν» 16.8. 1873, σ. 3-4, ἐν Β. Ἀτέσῃ, μν. ἔ., σ. 4-6 καὶ ἐν Θ. Στράγκα μν. ἔ., σ. 376-378.

4. Τὸ ἔγγραφον ὑπ' ἀριθ. 3142/621 ἀπὸ 4.8.1873 βλ. ἐν ἐφημ. «Αἰὼν» 20.8. 1873, σ. 1-2, ἐν Β. Ἀτέσῃ, μν. ἔ., σ. 9-13 εἰς Θ. Στράγκα, μν. ἔ., σ. 378-382.

5. «Ἐπὶ τῆς ἀπαντήσεως τῆς συνόδου», «Αἰὼν» 30.8.1873, σ. 1-2.

6. «Αἰὼν» 2.8.1873, σ. 3.

7. Β. Ἀτέσῃ, μν. ἔ., σ. 15.

8. Βλ. ἀρθρογραφίαν «Αἰὼνος» 2.8.1873, σ. 1, ὅπου ἀναφύονται ὅσα κατ' αὐτοῦ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον ἀδίως ἐγράφησαν καὶ ἐλέχθησαν.

Παραμείνας οὕτω εἰς τὴν ἔδραν του ὁ Κερκύρας Ἀντώνιος συνέχισε τὴν ποιμαντορίαν αὐτοῦ μέχρι τὸ 1881, ὅποτε ὑποβαλὼν παραίτησιν ἀπὸ τῆς θέσεώς του ταύτης ἀνεχώρησε εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐζήτησε παρὰ τῆς Ἱ. Συνόδου τὴν ἐπαναφορὰν αὐτοῦ εἰς τὴν προτέραν του θέσιν. Πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος συνεστήθη ἐπιτροπὴ ἐκ καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀποφανεῖσα ὑπὲρ τῆς ἐπαναφορᾶς τούτου ἄνευ ἐκδόσεως Β.Δ., ὡς ἀπουσίασαντος λόγῳ ἀσθενείας. Ἀντιδράσασα ὅμως ἡ πλειοψηφία τῆς Ἱ. Συνόδου εἰς τὴν ἀποψιν ταύτην ἐζήτησε νὰ γίνῃ νέα ἐκλογὴ καὶ οὕτως ἐματαιώθη ἡ ἐπάνοδος τούτου εἰς τὴν προτέραν του ἐκκλησιαστικὴν θέσιν. Τὸ 1882 μετέβη εἰς Λονδῖνον καὶ ἐνεκαίνασε τὸν ἐν Λονδίνῳ ὀρθόδοξον ἑλληνικὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας. Τότε ἐτιμήθη μὲ τὸν τίτλον τοῦ ἐπιτίμου διδάκτορος τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης (Μιχαήλ Κωνσταντίνιδου, Μ. Ἀρχιμανδρίτου, Ὁ ἐν Λονδίνῳ ὀρθόδοξος ἑλληνικὸς ναός, Ὁξφόρδῃ 1933, σ. 67· «Καὶ νῆ Διδαχῆ» Α' 1919, σ. 75). Τέλος ἐπανελθὼν ἐκ Βιέννης, ὅπου παρέμενεν, ἐζήσεν ἰδιαιτεῦαν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ πατριδα Ζάκυνθον, ὅπου

Τὸ ζήτημα ὅμως εἶχε περαιτέρω ἐξελίξιν. Ὁ βασιλικὸς ἐπίτροπος ἀπήντησε εἰς τοὺς τρεῖς συνοδικούς⁹, οἱ ὅποιοι ὑπέγραψαν τὸ πρὸς αὐτὸν ἔγγραφο. Οὗτοι ἦσαν ὁ Φθιώτιδος Καλλίνικος, ὁ Κερκύρας Ἀντώνιος καὶ ὁ Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας Ἰγνάτιος. Ἐθεώρει τὴν ἀπάντησιν τῶν συνοδικῶν ἄκυρον ὡς μὴ φέρουσαν τὴν κατὰ τὸν νόμον ὑπογραφὴν τοῦ βασιλικοῦ ἐπιτρόπου.

Ἐν τῷ μεταξύ, ληξάσης τῆς θητείας τῆς Συνόδου, συνεκροτήθη νέα ἡ ΚΒ' ἐκ τῶν Φθιώτιδος Καλλινίκου Καστόρχη, Χαλκίδος Καλλινίκου Καμπάνη, Λευκάδος Γρηγορίου Ἀραβανῆ καὶ Ὑδρας καὶ Σπετσῶν Νεοφύτου Κωνσταντινίδου. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ βασιλικοῦ ἐπιτρόπου Γ. Πατρίδου, οὗτος ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Κ. Κοντογόνου, τοῦ ὁποίου ὁ διορισμὸς ἀνεκοινώθη κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς Ἰ. Συνόδου τῆς 10ης Δεκεμβρίου.

Ἡ νέα Ἰ. Σύνοδος κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 14ης Δεκεμβρίου 1873 ἐπελήφθη τῆς λύσεως τοῦ μητροπολιτικοῦ ζητήματος. Αἱ γνώμαι τῶν ὡς ἄνω τεσσάρων μελῶν αὐτῆς ἐδιχάσθησαν. Οἱ μὲν Φθιώτιδος καὶ Χαλκίδος ἐθεώρουν τὴν ἐκλογὴν τοῦ Κερκύρας ἰσχυράν καὶ ἀψισταμένην κανονικῶς καὶ νομικῶς, ἐνῶ οἱ Λευκάδος καὶ Ὑδρας ἀπέκρουον τοῦτο. Οὕτως ἡ ἐκλογὴ μητροπολίτου Ἀθηνῶν ἀνεβλήθη ἐπὶ τινὰς μῆνας, κατὰ τοὺς ὁποίους συνεχίζετο ἡ διαφορὰ γνωμῶν μεταξύ τῶν μελῶν τῆς Συνόδου¹⁰. Ἐν τῷ μεταξύ, ἐκλήθη ὡς ε' μέλος τῆς Συνόδου ὁ Μεσσηνίας Προκόπιος Γεωργιάδης, ἀναλαβὼν τὰ καθήκοντα αὐτοῦ τὴν 1ην Φεβρουαρίου 1874.

Ἐκλογὴ τοῦ Προκοπίου Α'.

Τελικῶς, κατόπιν ἐγγράφου τοῦ Ὑπουργείου¹¹, δι' οὗ ὑπεστηρίζετο, ὅτι δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἀπὸ 12 Δεκ. 1873 ἡ ἐκλογὴ τοῦ Κερκύρας ἐθεωρεῖτο ἄκυρος, καὶ ἐφ' ὅσον καὶ ὁ ἴδιος εἶχε ὑποβάλει παραίτησιν, ἡ Ἰ. Σύνοδος ἐπελήφθη τῆς πληρώσεως τοῦ χηρεύοντος θρόνου καὶ κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 17 Μαΐου 1874 προέτεινε τὴν εἰς αὐτὸν μετάθεσιν τοῦ ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς μητροπολίτου Μεσσηνίας Προκοπίου Γεωργιάδου¹². Οὗτος ὅμως, ἐκλεγείς μόνον διὰ τριῶν ψήφων, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ ἡ ἰδική του, λόγῳ τῶν ἐγερθεισῶν διαμαρτυριῶν διὰ τὸν τρόπον τῆς ἐκλογῆς ἤρνηθη νὰ ἀποδεχθῇ τὴν ἐκλογὴν του ταύτην¹³. Πεισθεὶς ὅμως εἰς ἐπιμόνους παρακλή-

καὶ ἀπεβίωσε (βλ. Ἰ. Χ. Κωνσταντινίδου, ἄρθρον, ἐν ΘΗΕ, Β' 1963, σ. 982-983, ὅπου καὶ ἡ προηγουμένη βιβλιογραφία).

9. Τὸ κείμενον τῆς ἀπαντήσεως, φέρον ἡμερομηνίαν 18 Αὐγούστου 1873, βλ. εἰς «Αἰῶνα» 3.9.1873, σ. 2, ἐν Β. Ἀτέση, μν. ἔ., σ. 13-14 καὶ ἐν Θ. Στράγκα, μν. ἔ., σ. 383.

10. Βλ. λεπτομερείας ἐν Β. Ἀτέση, μν. ἔ., σ. 16 κ.ἑ.

11. Τοῦτο εἶχε ἀριθ. 3436 καὶ ἡμερομηνίαν 8 Μαΐου 1874.

12. Βλ. τὸ πρακτικὸν τῆς ἐκλογῆς ἐν Β. Ἀτέση, μν. ἔ., σ. 24.

13. «Αἰῶν» ἀρ. φ. 3024 τῆς 21.5.1874, σ. 3.

σεις τοῦ βασιλέως Γεωργίου Α΄, τελικῶς ἀπεδέχθη αὐτήν κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 24 Μαΐου 1874.

Οὕτως ἀνῆλθεν εἰς τὸν ἀποστολικὸν θρόνον τῶν Ἀθηνῶν ὡς διάδοχος τοῦ Θεοφίλου Βλαχοπαπαδοπούλου ὁ ἀπὸ Μεσσηνίας Προκόπιος Α΄ Γεωργιάδης¹⁴, παραμείνας ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐπὶ 15 ὅλα ἔτη.

Βιογραφία.

Ὁ Προκόπιος ἐγεννήθη ἐν Αἰγίῳ τὸ 1813. Εἰς μικρὰν ἡλικίαν προσῆλθεν εἰς τὴν ἱερὰν μονὴν Ταξιαρχῶν Αἰγιαλείας, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἐχειροτονήθη διάκονος εἰς ἡλικίαν 18 ἐτῶν. Ἀποπερατώσας τὰ γυμνασιακὰ μαθήματα τῇ προστασίᾳ τοῦ χειροτονήσαντος αὐτὸν ἀρχιερέως Θηβῶν Ἀγαθαγγέλου Μυριανθούση, τοποτηρητοῦ Πατρῶν, καὶ τοῦ στρατηγοῦ Ἀνδρέα Λόντου, ἐφοίτησεν κατόπιν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν του ἐγένετο διδάσκαλος. Χειροτονηθεὶς πρεσβύτερος διωρίσθη τὸ 1842 ἐφημέριος καὶ διδάσκαλος τῆς ὀρθοδόξου ἑλληνικῆς κοινότητος Βιέννης, ὅπου καὶ παρηκολούθησε διάφορα μαθήματα ἐν τῷ ἐκεῖ Πανεπιστημίῳ. Ἀφοῦ παρέμεινε ἐπὶ ἀρκετὸν ἐκεῖ, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, διορισθεὶς καθηγητῆς τῶν θρησκευτικῶν ἐν τῷ Διδασκαλείῳ Ἀθηνῶν καὶ τῇ Φιλεκπαιδευτικῇ Ἑταιρείᾳ. Τὸ ἔργον τοῦτο ἤσκησε μέχρι τῆς ἐκλογῆς του ὡς ἀρχιεπισκόπου Μεσσηνίας κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1852. Χειροτονηθεὶς τὴν 23 τοῦ μηνὸς τούτου ἐποίμανε τὴν ἐν λόγῳ ἐπαρχίαν ἐπὶ εἴκοσι συναπτὰ ἔτη ἀποκτήσας καλὴν φήμην, ἰδίᾳ λόγῳ τῆς πραότητος, τῆς σεμνότητος τοῦ ἤθους, τῆς ταπεινοφροσύνης, τοῦ ἀπερίττου τῶν τρόπων, καὶ τῶν λοιπῶν ψυχικῶν αὐτοῦ χαρισμάτων¹⁵.

Ἡ ἐν Ἀθήναις ἀρχιερατεία Προκοπίου Α΄ (1874-1889).

Ἡ ἐν τῷ θρόνῳ τῶν Ἀθηνῶν ἀνοδος αὐτοῦ συμπίπτει πρὸς ἐποχὴν κομματικῶν συγκρούσεων καὶ θρησκευτικῶν ἀναταραχῶν. Κατ' Αὐγούστον τοῦ 1874, ἐξελέγησαν οἱ νέοι ἀρχιεπίσκοποι, Ἀργολίδος Καλλίνικος Τερζόπουλος, Μεσσηνίας Στέφανος Ἀργυριάδης, Πατρῶν καὶ Ἠλείας Ἀβέρκιος Λαμπίρης καὶ Κεφαλληνίας Σπυρίδων Κομποθέρας (χειροτονηθεὶς κατὰ Νοέμ-

14. Τὸ σχετικὸν πρακτικὸν τῆς Ἱ. Συνόδου βλ. ἐν Β. Ἀτέση, μν. ἔ., σ. 25. Περὶ τῆς ἐνθρονίσεως αὐτοῦ βλ. «Αἰὼν» ἀρ. φ. 3025 τῆς 30.5.1874, σ. 2.

15. Β. Ἀτέση, Ἐπίτομος Ἐπισκοπικὴ Ἱστορία Α΄, σ. 266. Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἀθηνῶν, ἔ. ἀ., σ. 51 Ν. Α. Φ[οροπούλου] ἄρθρον ἐν ΘΗΕΙ (1966), σ. 620-621. Ἡ ἐφημερίς «Αἰὼν» χαρακτηρίζει αὐτὸν διὰ τῶν ἑξῆς: «Πεπαιδευμένος κληρικὸς διακρίνεται ἐπὶ ἀξιοπρεπεῖ ἤθει, φημίζεται δὲ καὶ ὡς κεκτημένος διοικητικῶν νοῦν» (ἀρ. φ. 3024 τῆς 27.5. 1874, σ. 2).

ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ Α΄ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ
Μητροπολίτης Ἀθηνῶν (1874-1889)

βριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους). Ἐπειδὴ ὅμως ἀπεδείχθη, ὅτι οὗτοι ἐδωροδόκησαν δύο ὑπουργούς, τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δ. Βαλασσόπουλον καὶ τῆς Δικαιοσύνης Β. Νικολόπουλον, γαμβρὸν τοῦ πρωθυπουργοῦ Δ. Βούλγαρη, ἐξέσπασε σκάνδαλον, τὸ ὁποῖον ἐπὶ ἔτη ἐτάραξε τὴν ἀτμόσφαιραν, τόσον εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν ὅσον καὶ εἰς τὸν πολιτικὸν τομέα, ὀνομασθὲν «Σιμωνιακὰ»¹⁶.

Ἡ δωροδοκία τῶν ὑπουργῶν ἀπεδείχθη, ὡς κατέδειξεν ἡ ὑπ' ἀριθ. 18 ἀπόφασις τοῦ εἰδικοῦ δικαστηρίου, διὰ τῆς ὁποίας κατεδικάσθησαν οἱ πρῶν ὑπουργοί, ὁ Δ. Βαλασσόπουλος εἰς ἑνὸς ἔτους φυλάκισιν καὶ τριετῆ στέρησιν τῶν πολιτικῶν του δικαιωμάτων καὶ εἰς καταβολὴν 56 χιλιάδων δρχ., ὁ Β. Νικολόπουλος εἰς δεκάμηνον φυλάκισιν (21 Μαρτίου 1875)¹⁷, οἱ δὲ ἀρχιερεῖς Σπυρίδων Κομποθέκρας, Ἀβέρκιος Λαμπίρης καὶ Στέφανος Ἀργυριάδης εἰς χρηματικὸν πρόστιμον. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ τέταρτος Καλλίνικος Τερζόπουλος εἶχεν ἀποθάνει ἐκ μαρασμοῦ.

Ἡ ἀπόφασις διεβιβάσθη ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου εἰς τὴν Ἱ. Σύνοδον, ἵνα «ἐνεργήσῃ περαιτέρω ὅ,τι οἱ κανόνες τῆς Ἐκκλησίας διακελεύονται...». Ἡ Ἱ. Σύνοδος ὅμως ἐπιληφθεῖσα τῆς ὑποθέσεως ἀπεφάνητο ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς 19 Ἀπριλίου 1876, «ὅτι δὲν θεωρεῖ τὴν πράξιν σιμωνίαν» καὶ κατ' ἀκολουθίαν «κατὰ τὴν κρίσιν καὶ πεποίθησιν ἣν ἐσχημάτισεν...» ἐπιβάλλει εἰς αὐτοὺς «τριετῆ ἀργίαν ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας μετὰ στέρησεως πάντων τῶν δικαιωμάτων των...» καὶ ὅπως «ἐκλέξωσι τόπον διαμονῆς ἐκτὸς τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν καὶ ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν»¹⁸. Ἡ ἀπόφασις ὅμως αὕτη, τὴν ὁποίαν ἠρονήθη νὰ προσυπογράψῃ ὁ παρὰ τῇ Ἱ. Συνόδῳ Βασιλικὸς Ἐπίτροπος καθηγητῆς τῆς Θεολογίας Ν. Δαμαλάς, ἤγειρε θύελλαν ἀντιδράσεων. Ὁ ὀξύτερον κατακρίνας τὴν Ἱ. Σύνοδον ἦτο ὁ Ἀπόστολος Μακράκης, ὅστις τὴν ἐποχὴν ταύτην εἶχε δημιουργήσει ἱκανὴν θρησκευτικὴν κίνησιν ἐν Ἀθήναις.

Μετὰ ὀκτάμηνον τὸ Ὑπουργεῖον ἐπανῆλθεν ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως, ζητοῦν ὅπως «καὶ αὐθις συζητηθῆ» ἡ ὑπόθεσις. Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 4 Δεκεμβρίου ἡ Σύνοδος, μειοψηφοῦντος τοῦ Φωκίδος Δαυτῆ, ἀπεφάνθη, ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐπανεέλθῃ «εἰς τὸ δεδिकाσμένον»¹⁹.

16. Βιβλιογραφία: Σπ. Μαρκεζίνη, Πολιτικὴ Ἱστορία τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος, τ. Β', Ἀθήναι 1966, σ. 91-93. Βασιλείου Ἀτέση, Ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἀθηνῶν... ἔ. ἀ., σ. 67-68, 82-83.

17. Γ. Ἀσπρέα, Πολιτικὴ Ἱστορία τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος, τ. Β', ἐν Ἀθήναις 1930, σ. 59.

18. Πρβλ. Β. Ἀτέση, Ἐπίτομος... Α', σ. 127. Πρβλ. γαὶ τὸν πρὸς τὸν Μεσσηνίας ἔγγραφον ἐν Δ. Πετρακίου, Νομοκανονικαὶ Ἐνασχολήσεις, Ἀθήναι 1943, σ. 119.

19. Πρβλ. Β. Ἀτέση, Ἐπίτομος..., Α', σ. 128. Ἀξιόλογα τὰ ἐν τῇ ἀποφάσει ταύτῃ διαλαμβανόμενα περὶ τοῦ ρόλου τὸν ὁποῖον ἔπαιξε ὁ Βασ. Ἐπίτροπος παρὰ τῇ Συνόδῳ. Ὅρθῶς δὲ τονίζεται, ὅτι οὗτος ἦτο εἰς «ἐποπτεῖαν» καὶ οὐχὶ κυρωτικὴ ἢ ἐγκριτικὴ ἐξουσία, ὡς πολλάκις παρερμηνεύετο ὑπὸ τῆς προλιτείας.

Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 19 Ὀκτωβρίου 1877 ἠναγκάσθη, μειοψηφοῦντος τοῦ προέδρου αὐτῆς μητροπολίτου Προκοπίου, νὰ ἐπανέλθῃ ἐπὶ τοῦ θέματος, κατόπιν ἐγγράφου τοῦ ὑπουργείου ἀπὸ 11 τοῦ αὐτοῦ μηνός, καθ' ὅτι δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἀπὸ 17 Σεπτ. ἐθεωρήθη ἄκυρος ἡ ἀπὸ 19 Ἀπρ. 1876 ἀπόφασις ταύτης. Ἀπέστειλε δὲ τὸν Φωκίδος Δαυῖδ, ὅπως προτρέψῃ τοὺς τρεῖς ἀρχιεπισκόπους νὰ παραιτηθοῦν τοῦ θρόνου των πρὶν ἢ ἡ Σύνοδος «ἐπιλάβηται τῆς εἰς αὐτοὺς ἀφορώσης ὑποθέσεως».

Πράγματι κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 18 Νοεμβρίου 1877 ἀνεγνώσθησαν αἱ παραιτήσεις αὐτῶν «οἰκεία βουλῇ καὶ προαιρέσει... πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἀποτινὸς ὑφισταμένων μεταξὺ ἐκκλησίας καὶ πολιτείας σκανδάλων...», αἵτινες καὶ ἐγένοντο δεκταί. Παρὰ ταῦτα ἡ Σύνοδος δικάζουσα τὴν ὑπόθεσιν, ἀπεφάσισε, νὰ κηρύξῃ τούτους ἐνόχους τῇ σιμωνίᾳ, θεωρήσῃ ἐπαρκῆ, ἣν ὑπέστησαν οἱ εἰρημένοι πόινῃν ἀργίας μετὰ τῆς ἐπιφερομένης διὰ τῆς στέρησεως τῶν ἐπισκοπῶν αὐτῶν τιμωρίας καὶ νὰ ἀπαλλάξῃ τούτους ἀπὸ πάσης ἄλλης ἐν τῷ μέλλοντι ποινῆς, ἐφ' ᾧ κατεδικάσθησαν ἀμαρτήματι, νὰ ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς νὰ φέρωσι τ' ὄνομα τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ ἕκαστος, προτασσομένου τοῦ προσδιορισμοῦ πρώην, καὶ νὰ ἐπιτελῶσι πᾶσαν ἱεροπραξίαν ἀδεία τοῦ κατὰ τόπον ἐπισκόπου²⁰. Τελικῶς αἱ παραιτήσεις αὐτῶν ἐγένοντο δεκταὶ διὰ Β.Δ. ἐκδοθέντος τὴν 2 Ἰανουαρίου τοῦ 1878²¹.

Ὁ σάλος ὅμως τῆς σιμωνιακῆς ταύτης ὑποθέσεως οὐδόλως κατέπαυσε διὰ τῆς ὡς ἄνω ἀποφάσεως, ἥτις ἐθεωρήθη λίαν ἐπιεικῆς. Ἡ σχολὴ τοῦ Ἀποστόλου Μακράκη ἐστράφη κατὰ τοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν, τὸν ὁποῖον ἐθεώρουν συνυπεύθυνον διὰ τὰ γενόμενα²². Οὕτως ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Μακράκην κληρικῶν Ἱεροθέου Μητροπούλου, Ἡλία Βλαχοπούλου, Εὐσεβίου Ματθοπούλου, Γερασίμου Κωνσταντινίδου, Θεοκλήτου Ἰωαννίδου, Νήφωνος Δημοπούλου κ.ἄ. ὑπεβλήθη μήνυσις κατὰ τοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν Προκοπίου, δι' ἧς «καταγινώσκουσιν αὐτοῦ κατεγνωσμένην παρὰ τῶν Ἀποστολικῶν καὶ Συνοδικῶν κανόνων ἀίρεσιν σιμωνίας». Ἡ Ἱ. Σύνοδος ὅμως ἀπέρριψε τὴν καταγγελίαν ταύτην ὡς μὴ εὐσταθοῦσαν.

Καὶ πάλιν ὅμως ἐδημιουργήθησαν ζητήματα, διότι ὁ Ἀθηνῶν ἐπέτρεπεν εἰς τοὺς καταδικασθέντας νὰ ἱεουργῶσιν ἐν τῇ περιοχῇ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, παρ' ὅλον ὅτι πολλοὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐκ τοῦ γεγονότος αὐτοῦ. Ἡ Ἱ. Σύνοδος ἔκαμε σχετικὴν σύστασιν πρὸς τὸν μητροπολίτην, ὅστις ὅμως ἤρνήθη νὰ ἀποδεχθῇ ταύτην (συνεδρία 4.3.1883)²³.

20. Δ. Α. Πετρακάκου, Νομοκανονικαὶ Ἐνασχολήσεις, Ἀθῆναι 1943, σ. 127-130. Πρβλ. Βασιλείου Ἀτέση, Ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἀθηνῶν..., «Ἀναμάρφωσις» 1956, σ. 82.

21. Ἐφημερίς τῆς Κυβερνήσεως, ἀρ. 15 τοῦ 1878, σ. 89. Δημ. Πετρακάκου, Νομοκανονικαὶ Ἐνασχολήσεις, Ἀθῆναι 1943, σ. 130.

22. Χρυσ. Παπαδοπούλου, Ἀπ. Μακράκης, σ. 78.

23. Βλ. τὰ διαμειφθέντα ἐν Β. Ἀτέση, Ἐπίτομος..., Α', σ. 16.

Κατὰ τὴν ἐν λόγῳ ἐποχὴν ἐξέσπασε καὶ ἡ ἀπὸ μακροῦ σοβοῦσα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος κρίσις λόγῳ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἀπ. Μακράκη περὶ τρισυνθέτου²⁴. Ἡ Ἱ. Σύνοδος στηριχθεῖσα ἐπὶ γνωμοδοτήσεως τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, συνταχθεῖσης ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς Δογματικῆς Ζήκου Ρώση ἐξέδωκε τὴν ὑπ' ἀριθ. 2469/1700 ἀπὸ 21.1. 1878 ἐγκύκλιον κατὰ τοῦ Μακράκη, δι' ἧς κυρίως κατεδίκασε τὸ τρισύνθετον²⁵. Ἐν τῷ μεταξὺ οὗτος, ἐγκληθεὶς εἰς τὰ πολιτικά δικαστήρια ἐπὶ ἀντιστάσει κατὰ τῆς ἀρχῆς, καὶ παρανόμῳ, ἄνευ ἀδείας, λειτουργίᾳ τῆς σχολῆς του, κατεδικάσθη τὴν 14 Ἰανουαρίου 1879 εἰς 100 ἡμερῶν φυλάκισιν. Ἐπίσης οἱ κληρικοὶ τῆς «Σχολῆς τοῦ Λόγου», ὀκτῶ τὸν ἀριθμὸν, κατεδικάσθησαν ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου εἰς ἐξορίαν εἰς διαφόρους μονὰς τοῦ κράτους (9 Φεβρουαρίου 1879)²⁶, τῆς κυβερνήσεως ἐκτελεσάσης τὴν ἀπόφασιν²⁷.

Ἐπηκολούθησαν καὶ ἕτεραι δίκαι καὶ καταδίκαι τοῦ Μακράκη (13 Ἀπριλίου, 17 Μαΐου, 22 Νοεμβρίου 1879, 17 Μαρτίου 1881), αἵτινες οὐδὲν ἄλλως ἐπτόησαν τοῦτον εἰς τὰς κατὰ πάντων ἐπιθέσεις του, κατὰ τῆς Ἱ. Συνόδου, τῆς κυβερνήσεως, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐνῶ συγχρόνως προεβάλλετο καὶ ὡς ὑποψήφιος εἰς τὰς βουλευτικὰς ἐκλογὰς 1879, 1881.

Τὸ ζήτημα εἶχε περαιτέρω ἐξέλιξιν. Τὸ 1884 οἱ ἐξόριστοι κληρικοὶ δημοσιεύσαντες λίβελλον συνδιηλλάχθησαν πρὸς τὴν Διοικοῦσαν Ἐκκλησίαν, ἐνῶ ὁ Μακράκης βαθμηδὸν ἀπεγυμνοῦτο τῶν σημαντικωτέρων ὁπαδῶν του. Ἡ συνδιαλλαγὴ τῶν ἐν λόγῳ κληρικῶν πρὸς τὴν Διοικοῦσαν Ἐκκλησίαν ἀπεδείχθη λίαν εὐεργετικὴ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, διότι οὗτοι ἀπετέλεσαν ζῶντα στελεχὴ αὐτῆς, ὠφελήσαντες διὰ τοῦ ζήλου καὶ τοῦ κηρύγματός των. Ἐξ αὐτῶν δὲ ὁ Ἱερόθεος Μητρόπουλος ἀνεδείχθη ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν καὶ Ἡλείας²⁸.

Τὸν Μάϊον 1882 διὰ συνοδικῆς πράξεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐκδοθείσης κατόπιν αἰτήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐγένετο ἡ ἔνωσις τῶν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κράτος περιελθουσῶν ἐπαρχιῶν Θεσσαλίας καὶ

24. Ἰεζεκιήλ Βελανιδιώτου, μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος κ.λ.π., Αἱ δύο φιλοσοφικαὶ γῶμαι τοῦ διδασκάλου Ἀποστόλου Μακράκη, Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ «Ἐκκλ. Φάρου» τ. ΚΒ', ἐν Ἀθήναις 1929. Δ. Σ. Μπαλάνου, Ὁ Ἀπ. Μακράκης, Ἀθῆναι 1920. Χρυσόστομου Παπαδοπούλου, Ἀπόστολος Μακράκης, ἐν Ἀθήναις 1939, Ἰω. Ν. Καρμίρη, Μακράκης Ἀπόστολος, ΘΗΕ τ. Η' 1966, στ. 514.

25. Στ. Γιαννοπούλου, Συλλογὴ τῶν Ἐγκυκλίων, σ. 940-944, Θ. Στράγκα, σ. 403-408. Χρυσ. Παπαδοπούλου, Ὁ Ἀπ. Μακράκης, σ. 87.

26. Βλ. τὴν ἀπόφασιν ἐν Δ. Α. Πετρακάκου, μν. ξ., σ. 135-136.

27. Δ. Α. Πετρακάκου, μν. ξ., σ. 136-137.

28. Περὶ τοῦ ἀνδρὸς βλ. Ἱ. Κασσιανοῦ, Ἱερόθεος Μητρόπουλος «Ἀκτῖνες» Ζ' 1944, σ. 256-261 καὶ Ν. Θ. Μπουγάτσο, ἄρθρον ἐν ΘΗΕ, ΣΤ' 1965, στ. 809-810, ὅπου καὶ ἡ λοιπὴ βιβλιογραφία.

Ἡπειροῦ. Οὕτως ἠνώθησαν αἱ μητροπόλεις Λαρίσης μετὰ τῶν ἐπισκοπῶν Τρίκκης, Σταγῶν, Θαυμακοῦ καὶ Γαρδικίου, Δημητριάδος, Φαναριοφερσάλων, Ἄρτης καὶ ἡ ὑπὸ τὸν Θεσσαλονίκης τελοῦσα ἐπισκοπὴ Πλαταμῶνος²⁹.

Ἡ ἔνωσις αὕτη τῶν ὡς ἄνω ἐκκλησιαστικῶν ἐπαρχιῶν ἐγένετο ὁμαλῶς καὶ δὲν παρουσίασε τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας προεκάλεσεν ἡ ἔνωσις τῶν μητροπόλεων τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τὴν Ἑλλάδα.

Τὸ 1885 κατόπιν αἰτήσεως τοῦ Τρίκκης Μελετιῦ προήχθη ἡ ἐπισκοπὴ Τρίκκης εἰς Ἀρχιεπισκοπὴν ὡς πρωτεύουσα νομοῦ³⁰.

Ἐν τῷ μεταξύ βελτίωσιν τῆς Ἐκκλησίας ἐζήτουν ἄφ' ἑνὸς μὲν ὠριμένοι καθηγηταὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, δημοσιεύσαντες σχετικὰς πραγματείας ὡς ὁ Ἄν. Διομήδης Κυριακὸς καὶ ὁ Ν. Δαμαλάς³¹ ἄφ' ἑτέρου δὲ ὁ περὶ τὴν «Ἀνάπλασιν» κύκλος. Τὸν σύλλογον τοῦτον ἴδρυσεν μετ' ἄλλων ὁ Κωνστ. Διαλησιμάς, ἀποσπασθεὶς ἀπὸ τοῦ Ἀποστόλου Μακράκη³².

Θάνατος τοῦ Προκοπίου Α'.

Οὗτος ἀπεβίωσε τὴν 30 Ἰανουαρίου 1889. Ἦτο «πρᾶος τὴν καρδίαν, ἀπέριττος τοὺς τρόπους καὶ σεμνὸς τὸ ἦθος». Περιχοσμούμενος «παντοίαις ἱεραρχικαῖς ἀρεταῖς», κατὰ τὸν Κύπρου Σωφρόνιον³³, «συνησθάνετο τὰς ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐλυπεῖτο διὰ τὰ κακῶς ἔχοντα, ἀλλ' οὐδὲν γενναῖον ἠδύνατο ὑπὲρ αὐτῶν νὰ διαπράξῃ»³⁴.

Οἱ ἐπὶ Προκοπίου Α' ἐκλεγέντες ἀρχιερεῖς.

Ἐπὶ μητροπολίτου Ἀθηνῶν Προκοπίου Α' ἐξελέγησαν οἱ ἐξῆς ἀρχιερεῖς:

Καλλίνικος Τερζόπουλος, ἀρχιεπίσκοπος Ἀργολίδος, (Αὐγούστος 1874),
Στέφανος Ἀργυριάδης, ἀρχιεπίσκοπος Μεσσηνίας (Αὐγούστος 1874),

29. Στ. Γιαννοπούλου, σ. 87. Πρβλ. Θ. Στράγκα μν. ξ., σ. 389-392.

30. Βασιλείου (Ἀτέση), πρ. Λήμου, Ἡ προαγωγή τῆς ἐπισκοπῆς Τρίκκης εἰς ἀρχιεπισκοπὴν κατὰ τὸ ἔτος 1855, «Ἐκκλησία» (ΚΘ' 1952, σ. 343-344).

31. «Περὶ διαρρυθμίσεως τῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τοὺς ἱερούς κανόνας», ἐν Ἀθήναις 1876.

32. Ν. Θ. Μπουγάτσου, ἄρθρον ἐν ΘΗΕ, τ. Β' 1963, στ. 541-545.

33. Β. Ἀτέση, Ἐπίτομος... Α', σ. 14. Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι σήμερα, «Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος» ΝΕ 1973, σ. 88.

34. «Ὁ ἀποβιώσας μητροπολίτης Ἀθηνῶν Προκόπιος. Ὁ μέλλων μητροπολίτης» («Ἀνάπλασις» Β' 1889, σ. 124).

Ἀβέρκιος Λαμπέρης, ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν καὶ Ἡλείας (Αὐγούστος 1874),
 Σπυρίδων Κομποθέρας, ἀρχιεπίσκοπος Κεφαλληνίας (Νοέμβριος 1874),
 (Πρόκειται περὶ τῶν τεσσάρων σιμωνιακῶν)
 Χριστόφορος Σταματιάδης, ἀρχιεπίσκοπος Χαλκίδος (Φεβρουάριος 1882),
 Νικόδημος Σακελλαριάδης, ἐπίσκοπος Θήρας (Φεβρουάριος 1882),
 Ἀρσένιος Γουμποῦρος, Ἰδρας καὶ Σπετσῶν (Φεβρουάριος 1882),
 Μεθόδιος Παπαδόπουλος ἀρχιεπίσκοπος Σύρου καὶ Τήνου (Φεβρουάριος 1882),
 Νεόφυτος Παναγιωτόπουλος, ἐπίσκοπος Τριφυλίας — Ὀλυμπίας (Φεβρουά-
 ριος 1882),
 Πανάρετος Κωνσταντινίδης, ἀρχιεπίσκοπος Μεσσηνίας (Φεβρουάριος 1882),
 Γρηγόριος Γιακουμῆς, ἐπίσκοπος Νάξου, Πάρου (Μάρτιος 1882),
 Νίκανδρος Δελοῦκας, ἀρχιεπίσκοπος Ἀργολίδος (Μάρτιος 1882),
 Κωνσταντῖνος Στρατούλης, ἐπίσκοπος Κυθήρων (Ἀπρίλιος 1882),
 Νικηφόρος Καλογεράς, ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν καὶ Ἡλείας (Μάιος 1883),
 Σωκράτης Κολιᾶτσος, ἀρχιεπίσκοπος Κορινθίας, (Ἰανουάριος 1884),
 Γερμανὸς Καλλιγᾶς, ἀρχιεπίσκοπος Κεφαλληνίας, (Μάρτιος 1884),
 Διονύσιος Λάτας, ἀρχιεπίσκοπος Ζακύνθου, (Μάρτιος 1884),
 Δαυῖδ Τολμίδης, ἐπίσκοπος Ναυπακτίας, Εὐρυτανίας (Μάιος 1884),
 Εὐστάθιος Βουλισμάς, ἀρχιεπίσκοπος Κερκύρας, (Αὐγούστος 1884).
 Δαμασκηνὸς Χριστόπουλος, ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν καὶ Ἡλείας (Ἰούνιος
 1886).

Κρίνων τις τὰς ὡς ἄνω ἐκλογὰς δέον νὰ σημειώσῃ, ὅτι παρατηρεῖται
 ποία τις πρόοδος εἰς τοὺς ἐκλεγέντας ἀπὸ τοῦ 1883 καὶ ἐξῆς.